

A nighttime photograph of Gdansk, Poland, viewed through a large stone archway. The sky is a deep blue with light clouds. The archway is illuminated from below, casting a warm glow. In the background, the tall, illuminated spire of the St. Nicholas Church (Kościół św. Mikołaja) stands prominently. The street below is cobblestone and lined with historic buildings, some with lit windows and street lamps. A few people are walking on the street. The overall atmosphere is serene and historic.

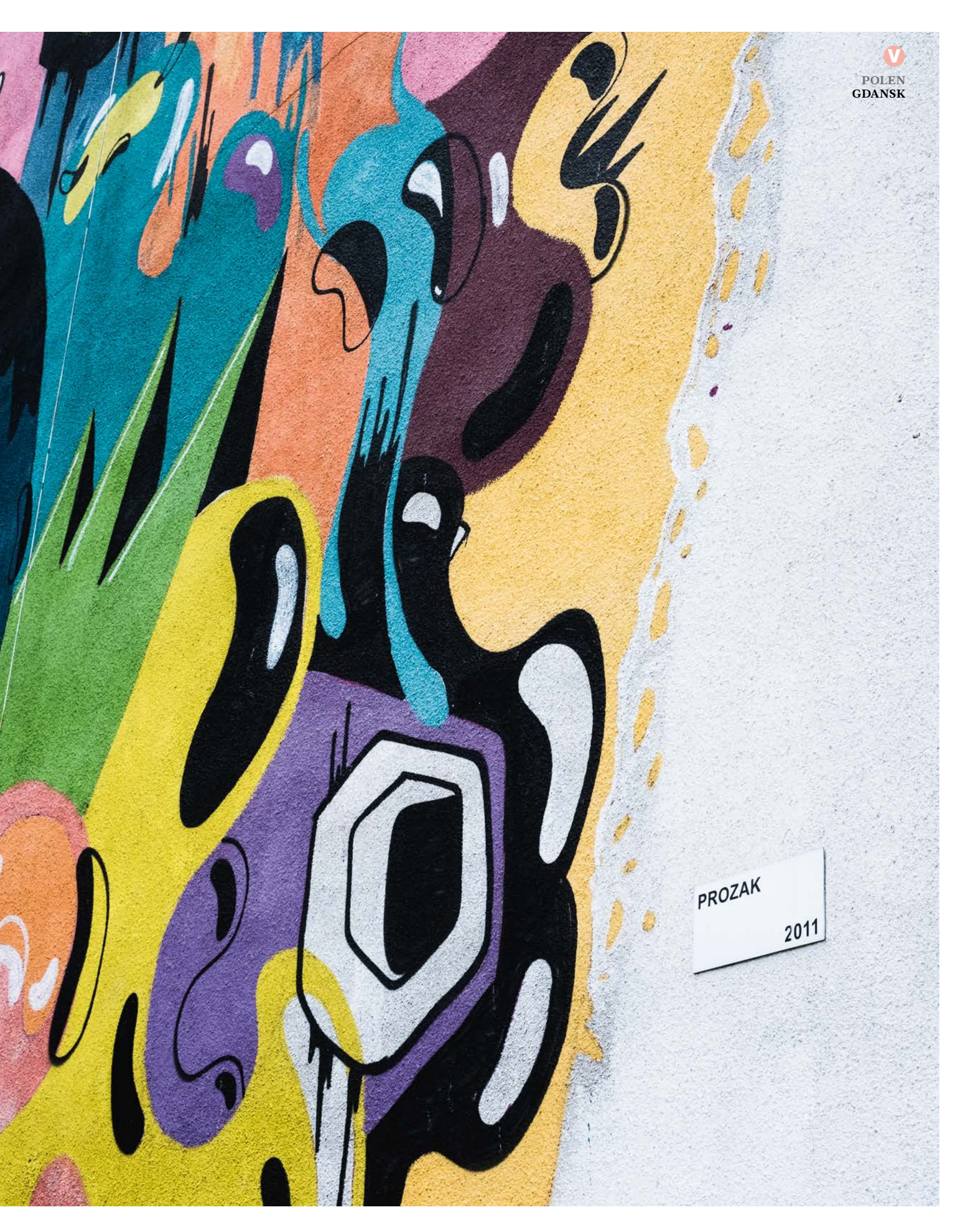
GDANSK

Gjenoppstått Skjønnhet

Utbombet og gjenoppbygd. Nærhet til hav og langstrakte strender. En sterk historie, langt fra glemt, som klorer seg fast i husveggene. Kultur, mat og drikke. En tur til Gdansk er mer enn en snartur over Østersjøen; Gdansk er et fullverdig weekendreisemål.

  JULIE LUNEBORG

PROZAK
2011

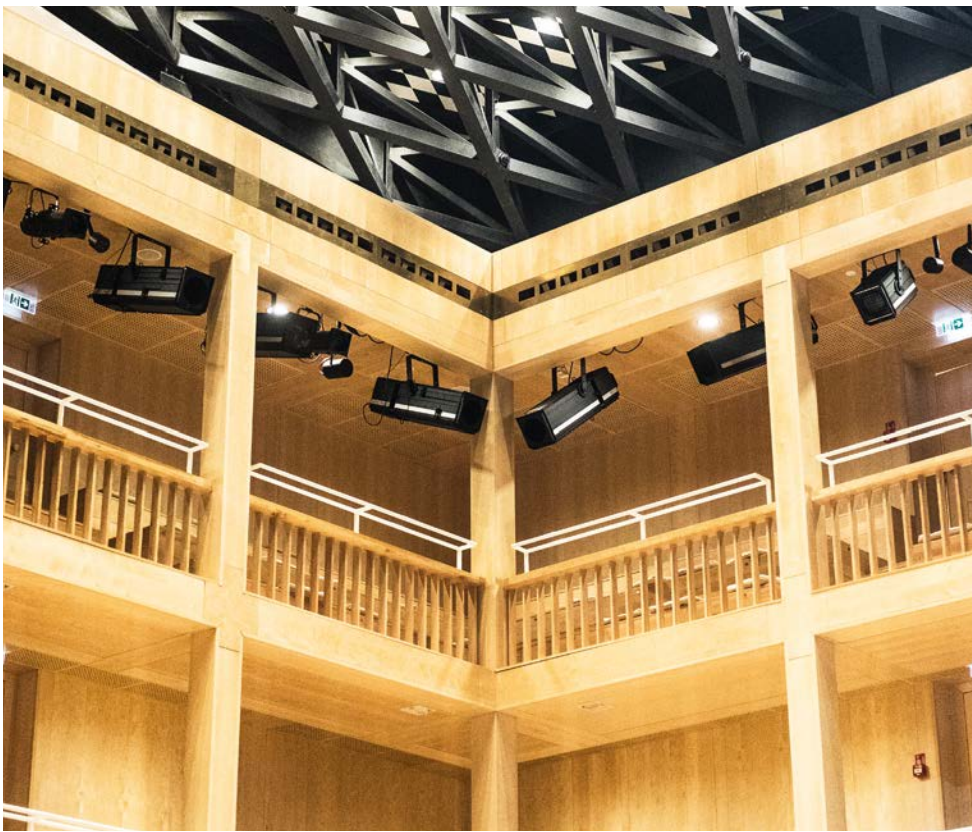

WOLEN
DANSK

*Gdansk er en vakker by.
Et slags mini-Amsterdam.*

Gdansk Shakespeare Theatre har ivarettatt den opprinnelige designen, med oppdaterte tekniske detaljer. Det massive taket kan heves for å slippe inn lune sommerkvelder.

Magda er konservator på teateret og viser stolt frem de unike detaljene i arkitekturen.

A REISE TIL Polen er som å hoppe rett uti en historiebok. En fortelling om tragedie, krig og ødeleggelse. Om fordommer, mistillit til andre nasjoner og renspekke fordervelse. Det setter en støkk i deg å tusle omkring i en by som har blitt bombet i stykker, der det meste du ser rundt deg, kun er en replika av svunnen storhet. Men Gdansk har reist seg fra asken. Det er en vakker by, overraskende vakker, og byen har gjort det få andre byer har klart: gjenoppbygd med kjærlighet til historien, der gamlebyen stein for stein hedrer gammel byggekunst. Jeg har vanskelig for å forstå at det ikke er ekte, at disse bygningene ikke har stått her for alltid.

MAGDA MØTER MEG utenfor byens nye og stolte teater. Et enormt steinbygg, mørkt og massivt, som for øyet skjærer med den omkringliggende arkitekturen.

– Kritiske stemmer klarer ikke å forsone seg med designen på teateret, selv 10 år etter at vi åpnet dørene, sier Magda mens hun for-

– Den massive konstruksjonen på utsiden symboliserer egentlig en boks for selve teateret, et smykkeskrin, kan du si, for å bevare det som skjuler seg på innsiden.

klarer hvordan byens nye storstue, The Shakespeare Theatre ble til. Det ligner mer på et fengsel eller en moderne borg enn et teater, men også dette er en hyllest til den opprinnelige arkitekturen. Inspirert av Gdansk gotiske murkirker, men i kontrast til slik det en gang var: en enkel trebygning med åpent tak.

– For å forstå opprinnelsen til teateret må vi se helt tilbake til år 1610, da var dette en fekteskole som også huset teaterforestillinger. Profesjonelle skuespillere kom fra London som tiltrakk opptil 3000 tilskuere, fortsetter Magda mens vi går inn i selve hjertet av teateret. En moderne og teknisk utstyrt sal som i dag har forestillinger hentet fra hele verden - alt fra konserter til kunstutstillinger - i en sal i elisabetansk stil med balkonger i flere etasjer.

– Den massive konstruksjonen på utsiden symboliserer egentlig en boks for selve teateret, et smykkeskrin, kan du si, for å bevare det som skjuler seg på innsiden. For som du ser her, peker Magda oppover veggene inne i salen, så er

teaterets opprinnelige form gjengitt i trebalkongene - og det beste av alt: på sommeren åpner vi taket slik at teateret virkelig kommer til sin rett. Bygningen i sin helhet er en arkitektonisk perle, hvert rom og avdeling har sine merkelige detaljer - det er lyst og luftig, faktisk så luftig at det ikke finnes hele vegger som skiller den ene delen fra den andre. Byggets laveste punkt, fra det opprinnelige nivået der teateret fra 1600-tallet en gang sto, kan man fra riktig vinkel kunne glimte opp til det åpne taket på motsatt side av bygningen.

HYLLESTEN TIL BYENS rike kulturarv stopper ikke her. Jeg rusler gjennom gamlebyen sammen med Michal Maj, som gir meg en heftig historietime mens jeg beundrer arkitekturen.

– Som jeg sa tidligere, så er ingenting av det du ser rundt deg nå, slik det opprinnelig ble bygget, sier Michal mens vi går bortover hovedgaten Długa. Keiserlige bygninger reiser seg bortover gaten, det er som en blanding av Amsterdam og andre

Veggmaleri av Dariusz Milczarek. Temaet er sosiale medier og kreasjonen av vår falske fremstilling av oss selv.

hansabyer lenger vest.

– Gamlebyen i Gdansk var det siste stedet langs denne delen av den polske kysten som ble bombet under annen verdenskrig, lenge var det et håp om at byen skulle få stå fredet, på grunn av den store tyske befolkningen som bodde her og okkupasjonen av tyske styrker i 1939, sier Michal og peker opp på taket av en av bygningene. – Det er noen ørsmå deler igjen av dette bygget, kan du se den opprinnelige delen som står igjen der?

Det er kun få biter, noen enslige bygg, noen vegger som ble skjermet fra bombenes kraft i ly av større bygg, av en hel by som ble lagt i grus.

– 80 og 90-tallet var tøffe tider i Polen, økonomisk ustabilitet, og økende kriminalitet preget Zaspas. Lokale aktivister startet prosjektet med veggmalerier, det forandret mentaliteten.

SÅ HVA ER Gdansk i dag? En ganske trivelig by, full av gode spisesteder og hoteller. De fleste nye byggeprosjekter er det i grunnen internasjonale hotellkjeder som står for. Byen opplever en stor utvikling innen turisme, hele Polen har hatt en kraftig økning av besøkende. Michal forklarer noe av grunnen, som kan virke noe bisarr for oss.

– Kinesiske turister velger europeiske reisemål etter et helt spesielt kart, sier Michal, som ikke bare briljerer med sin svært gode engelske uttale, men er også flytende i mandarin, russisk, tysk - og kan i tillegg lire av seg noen gloser på norsk. – Det er rett og slett et terror-kart, farget etter hvilke reisemål som har vært - og ikke minst ikke vært - rammet av terror. Kombinert med at Polen er et rimelig reisemål, ser vi en stor økning i antall turister fra Kina og Sør-Korea. Michal lurte på om vi skal ta turen innom et av de store kjøpesentrene som har poppet opp i og utenfor byen de siste årene, og blir forundret over at jeg takker nei til tilbudet. For shopping er virkelig en av de store grunnene til at så mange med taxfree-rabatt reiser hit, designvesker og klær til en rimeligere pris. Turismen til Gdansk har et noe ufortjent rykte, billig mat og drikke tiltrekker seg rølpete turister, skandinaver er helt klart blant dem, men også her er det ryddet opp. Gdansk kjøkken har rustet opp, det har de siste årene dukket opp en hel haug med hipsterkafeer og særdeles gode restauranter - og byens mest populære bar, Browar Piwna, står for godt håndbrygget øl. Gdansk har blitt en moderne by, rustet for dagens besøkende.

EN ANNEN SIDE av Gdansk, langt utenfor gamlebyens sjarm og historie. Vi kjører ut til Zaspas, et arbeiderklasseområde preget av store sovjetblokker. Å riste av seg den kommunistiske arven har vært viktig her, så selv om blokkene står, er flere av dem malt i lysere og lystigere

farger. Alt for å komme vekk fra *det grå*. Men de har gått enda litt lenger. Jeg skal nemlig være med på en guidet veggmaleri-vandring mellom høyblokkene. Jeg møter Anna, som er en av bydelens engasjerte lokale guider, et prosjekt som startet i 2011 for å fremme kunsten og kunstnerne bak maleriene.

– Zaspas ble bygget på en nedlagt flyplass, og arkitektene fikk frie tøyler til å tegne og utvikle et moderne og levende boligområde, sier Anna mens vi vandrer gjennom et enormt område av helt identiske boligblokker. – Men finanskrisen på 80-tallet stoppet prosjektet slik det var tiltenkt, og området endte opp, som du kan se, som en svær betongblokkørken.

Vinden river mellom husveggene, det er goldt og kaldt. Men så skimter jeg noe fargerikt mellom glippene i blokkene.

– 80 og 90-tallet var tøffe tider i Polen, økonomisk ustabilitet, og økende kriminalitet preget Zaspas. Lokale aktivister startet prosjektet med veggmalerier, det forandret mentaliteten. Anna stanser da vi står under den første enorme veggen. 12 etasjer med vegg, men allikevel sier hun at kunstnerne kun har 14 dager til rådighet for å ferdigstille sitt prosjekt, hvis de først har fått æren av å pryde en vegg. Baltyk er navnet på det første maleriet, laget av byens egne Gdansk School of Mural, hvor hvert enkelt element er laget av ulike elever. Dykkeren i havet ser med skrekk hva som rører seg i Østersjøen, forsøplet av mennesker, og jeg syns allerede at dette er en av mine favoritter, før jeg i det hele tatt har startet på turen. På veggen ved siden av er det kun svarte prikker på en hvitmalt vegg, som viser seg å være binærkoder. Selv den svenske trioene Wallride, har bidratt med en vegg, en raket som en totempåle, en fluktplan for når menneskeheten har brukt opp jordens ressurser. Dette er mer enn malerier eller tagging, budskapet bak dem er vel så sterkt.

– Min favoritt er verket fra Dariusz

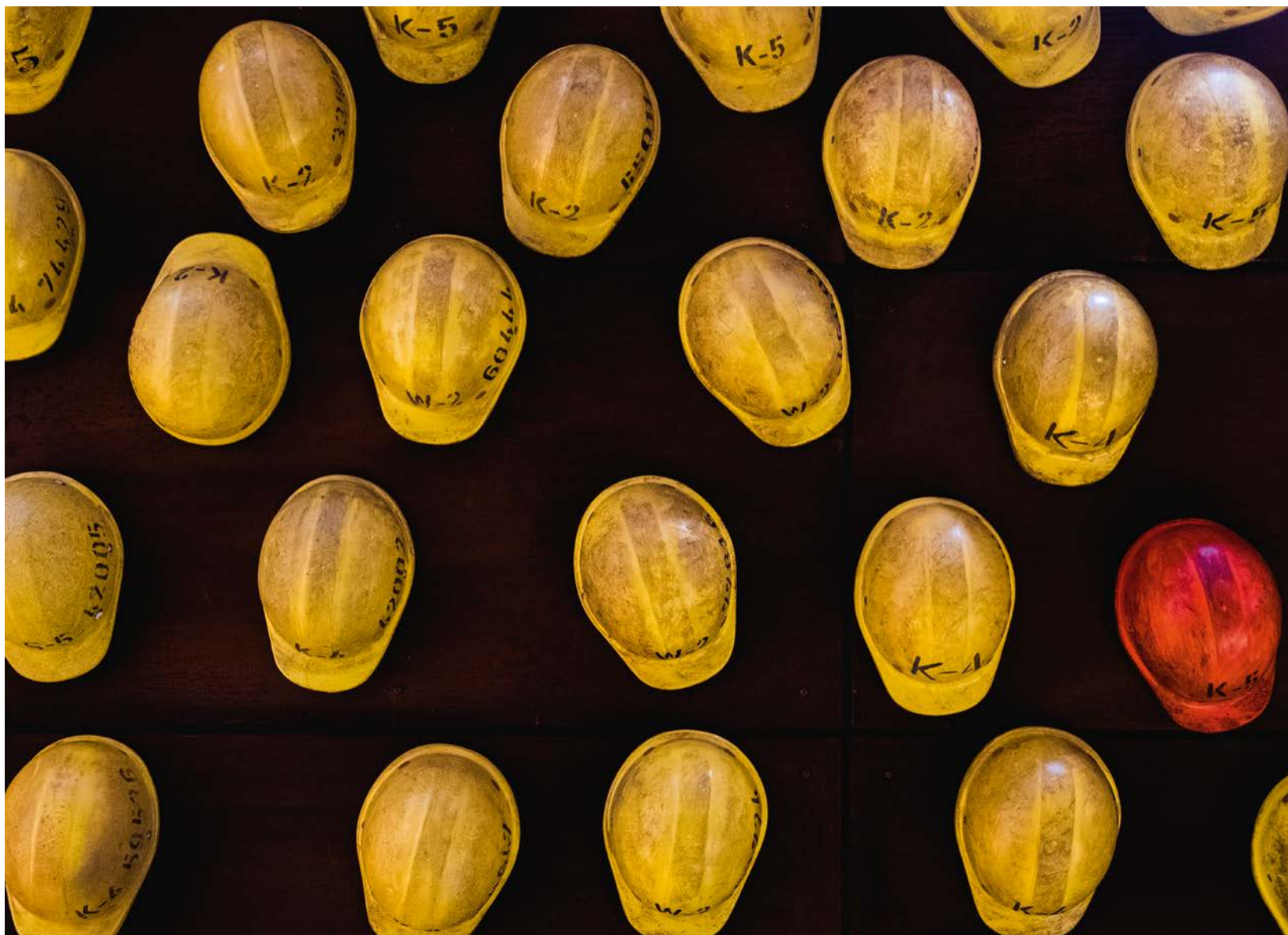
Lokale guiden Anna forteller om de unike veggmaleriene i Zaspá. Her foran verket Baltyk, malt av Gdansk School of Mural. En páminnelse om alt vi har dumpet i havet.

Lyspunktene i betongørkenen. Zaspá viser stolt frem sine 59 veggmalier som dekker sideveggene på de fleste blokkene.

Til minne om de som ofret livet under opprørende som til slutt skulle ende kommunismen i Polen.

Milczarek, sier Anna og peker opp mot et maleri av fire menn som lyser med lommelykter på hverandre.

– Det handler om vårt liv på internett. Hvordan vi skaper profiler i ulike kanaler, som kun er skapt etter vår egen oppfatning av oss selv, og vi gjør det igjen og igjen, en reproduksjon av avatare, og forventer oppmerksomhet.

Veggmaleriene er en del av The Monumental Painting Collection, og det er totalt 59 malerier i Zaspá. De første riktig store maleriene ble malt i 1997, i anledning Gdansk 1000-årsjubileum.

Jeg skuer opp mot et av de mest detaljrike maleriene. En hane med

– **Polen må få sin rettmessige plass som hjertet av Europa, sier han mens han peker på kartet.** – **Ser du ikke at vi er i midten?**

en kam i silhuett av Gdansk, en polsk jente som løfter opp en gutt fra Uruguay, slik at han skal nå sine drømmer. Er det drømmen om å løftes ut av fattigdom og ta steget inn i det kapitalistiske samfunnet, slik som Polen?

DE TRE BYENE Gdansk, Sopot og Gdynia henger sammen. Historisk så klart, men de er også koblet sammen med en god sykkelsti fra Gdansk i sør til Gdynia nord, med Sopot som feriebystrender i midten. Lange hvite sandstrender dekker kysten; her er det også store forekomster av rav, edelstein av harpiks som er spesielt populært i Kina og har i lang tid hatt stor økonomisk betydning for byene

her ved Østersjøen. Etter stormfulle dager trekker innbyggerne langs strendene på jakt etter rav som skylles opp fra havet, en skattejakt som kan gi mange tusen kroner i belønning for selv små stener.

ANDRE AKT AV Gdansk historieleksjon: European Solidarity Center. En streik mot dårlige leveforhold i 1970 er starten på et antikommunistisk opprør som får store følger i Polen og hele verden. Det skal gå et helt tiår før verftselektrikeren Lech Wałęsa, som senere mottok Nobels fredspris i 1983, leder en 18-dagers protest som ender i den første frie fagfore-

European Solidarity Center, et viktig arkiv for historien.

ningen i de kommunistiske statene. Senteret er en meget velutformet og informativ utstilling som levende forteller om opprørene som startet i Gdansk og havnebyen Gdynia. Det store bygget har også inkludert byens nye bibliotek, særdeles vakker, med store åpne rom og grønne trær. Michal forteller levende om hver detalj i museet, hvordan det er bygget på samme sted som verftet tidligere lå, stoltheten i stemmen hans over dem som ofret livet for å nå målet om et nytt og sterkere Polen. Kalenderen skulle vise 1989 for Lech Wałęsa ble Polens første demokratisk valgte president - og løsrivelsen fra kommunismen.

Her har Napoleon ridd gjennom byen, Hitler har også passert gjennom byens porter, og over de siste 70 årene har innbyggerne flittig bygget opp byen sten for sten.

En av veggene på museet er fylt med hvite og røde håndskrevne lapper, der besøkende kan skrive ned inntrykkene fra utstillingen. Det er noe vemodig, men samtidig fylt av oppløftende meldinger, det er mye kjærlighet i veggene. For det har ikke stått stille for Gdansk, historietimen jeg har vært igjennom har vært non-stop, fra annen verdenskrig - og dette er bare nyere historie, krig har herjet her i hundrevis av år, landet har vært revet og dratt mellom europeiske makter - og politisk spill og opprør som har preget siden oppbygningen etter krigen. Jeg aner en generasjon som vil legge det bak seg, klare for å ta et skritt ut i Vesten. For det er ingen-

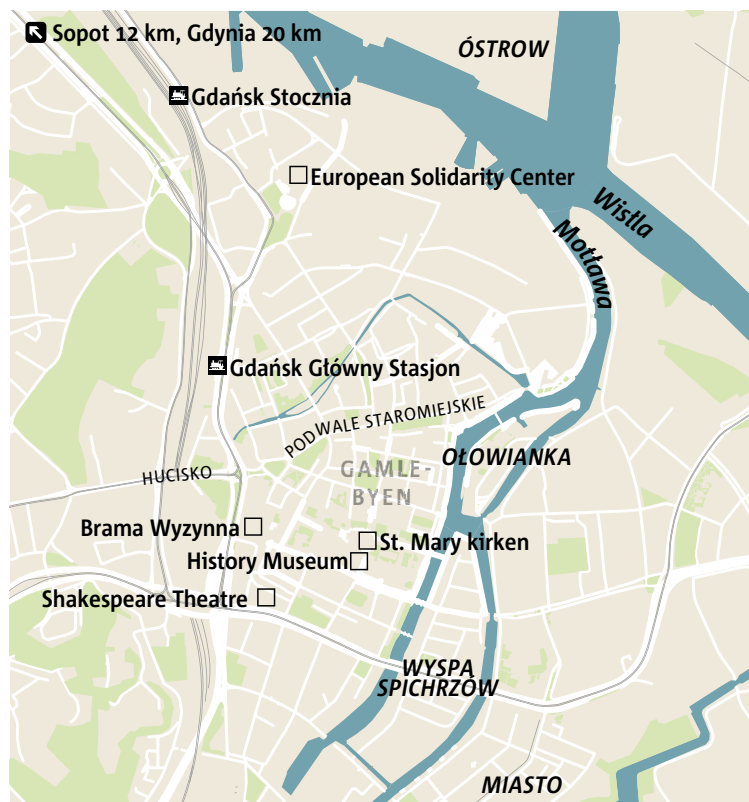
ting som støter Michal mer enn at jeg snakker om Polen som Øst-Europa. – Polen må få sin rettmessige plass som hjertet av Europa, sier han mens han peker på kartet. – Ser du ikke at vi er i midten?

TILBAKE I HOVEDGATEN, over de mange broene og gjennom passasjene som binder gamlebyen sammen. Her har Napoleon ridd gjennom byen, Hitler har også passert gjennom portene, og over de siste 70 årene har innbyggerne flittig bygget opp byen stein for stein. En by verdig sin historie - og en by klar for den moderne turisme. **V**

GUIDE

GDANSK

FAKTA

Tilhører: Polen. Hovedstad i provinsen Pomerania. Kjent som Danzig på tysk.
Innbyggere: 460 000 i bykjernen, rundt 1 million med forstedene.
Tidsforskjell: Ingen.
Visum: Ingen visumplikt for nordmenn.
Best tid å reise: Vår, sommer og høst.
Valuta: 1 Zloty = ca. 2,30 kroner

REISEN DIT

Fly direkte fra Oslo til Gdansk med Norwegian og SAS.

SAS og Wizz flyr direkte fra Bergen. Ryanair og Wizz flyr direkte fra Torp.

Wizz flyr direkte til Gdansk fra Stavanger, Bergen, Trondheim, Haugesund og Kristiansand.

REISE RUNDT

Gdansk har et godt kollektivsystem, trikken får deg til de fleste stedene. Reise mellom byene Gdansk, Sopot og Gdynia gjør du enkelt med lokaltog – som også kjører innom flyplassen.

OVERNATTING

BILLIG: Smart Hotel har fine lekkert innredede rom, et bibliotek og gratis Wi-Fi. Kjøpesenteret Galeria Baltycka ligger i gangavstand fra hotellet, så et lite stykke utenfor gamlebyen. Dobbeltrom kr 500 per natt. hotelsmart.pl/en

MIDDELS: Hotel Hansa har fin utsikt over kanalen i gamlebyen, tilbyr spa og massasje og en god restaurant. Dobbeltrom kr 1000 per natt. hotelhansa.pl/en

DYRT: Puro Hotel, lekkert designhotell midt i gamlebyen. Dobbeltrom kr 1800 per natt. purohotel.pl/en

SPISE OG DRIKKE

Piwna47. Glasstaket skuer rett opp på den ennå restaurerte St. Mary-kirken. Danderte lokale retter med moderne vri. piwna47.pl

Browar Piwna. En av byens mest populære barer med håndbrygget øl, deres milk stout er en av favorittene. Serverer også mat. browarpiwna.pl

Szafarnia 10. Nede ved yacht-havnen ligger denne nyåpnede restauranten som serverer moderne polske og pomerianske retter – med live musikk. szafarnia10.pl/en

SEVERDIGHETER OG AKTIVITETER

Zaspa Street Art Tour. Gratis guidet tur gjennom Zaspa med en lokal guide som forteller historien bak veggmaleriene.

Bestill gjennom muralegdanskzaspa.pl

European Solidarity Center. Informativt og levende fortalt om solidaritetsbevegelsen og den antikommunistiske demokratiske opposisjonen i Polen og resten av verden. Inngang 20 zł. ecs.gda.pl

Gdansk Shakespeare Theatre. Sjøkk teatrszekspirowski.pl/en for oversikt over konserter og forestillinger. Under sommermånedene må teateret oppleves når de hever taket over salen – fantastisk!

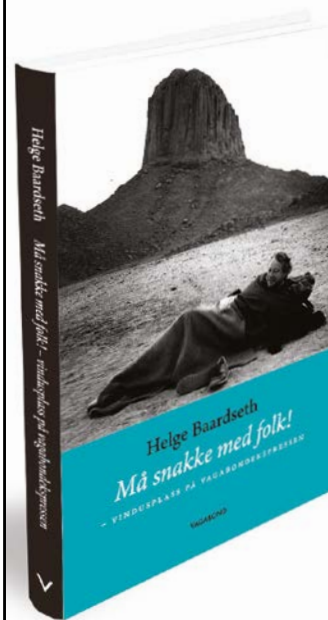
Balola Spa. Unn deg noen timer på spa eller en ambermassasje. Et lite, men profesjonelt sted med dyktige massajeterapeuter i Sopot. 90 minutter massasje kr 550. balola.pl/en

Oliwa park og katedral. Hit drar de lokale for å rusle rundt i parken og de små butikkene i byen i helgene. Katedralen har et av landets største orgler. Hopp på trikken til Gdansk Oliwa, så et kvarter til fots mot parken.

Språkmektige guiden Michal Maj leter etter rav langs strendene i Sopot.

Bøker for reisen!

Må snakke med folk

– Vindusplass på Vagabond-ekspressen

Helge Baardseth er ute med en samling av hans beste reiseessays i Vagabond siste 20 år! Et must for Helge-fans!

kr 249,- + porto

VAGABOND

Kjøp den på vagabond.no

Reiseklinikken®

Reisevaksiner

Lege Gunnar Hasle
Spesialist i tropesykdommer

St. Olavs plass 3, Oslo

tlf. 22991580

www.reiseklinikken.net